

हरः सरः । अहृद्यस्तर्पणोऽतीव हंङ्णः कफवर्द्धनः । तस्य खण्डं गुरु परं रोचनं चिरपाकं च । मधुरं हंङ्णं बल्यं शीतलं वातनाशनम् वातपित्तहरं रुच्यं हंङ्णं बलवर्द्धनम् । वृष्यं वर्णकरं स्वादु दुग्धाक्तं गुरु शीतलम् । मन्दानलत्वम् विषमज्वरञ्च रक्तामयं बद्ध गुदोदरञ्च । आम्नातियोगो नयनामयञ्च करोति तन्मादति तानि नाद्यात् । एतदन्तान्विषयं मधुराक्षं परं न ह । मधुरस्य परं नेत्रहितत्वाद्या गुणायतः । शुण्डप्र-
मल्लवुपानं स्वादाश्माणामतिभक्षणे । जीरकं वा प्रयोक्तव्यं सह सौवर्चलेन च । आम्नवीजं कषायं स्याच्छर्द्योतीसार नाशनम् । ईषदन्तञ्च मधुरं तथा हृदयदाहनुत् । आम्नस्य पल्लवं रुच्यं कफपित्तविनाशनम् । पल्लवमल नव दलम् । अस्य शाकपाकप्रकारस्तत्रैव “स्निग्धा निष्पीडिताः कामं कोकिलाहारपल्लवाः । इतस्मिन्मूलसंसिद्धा-
रुच्या रामठवासिताः । सर्पिषा खण्डयुक्तास्ते तलि-
ताश्चाक्षपल्लवाः । लवङ्गाद्र्कसंयुक्तामरीचै रचिकारकाः” । अस्य पल्लवमुकुलानां पाकप्रकारस्तत्रैव “आम्नस्य चैव नव-
ताम्नरविप्रबालाः खण्डीकृतालवणमिश्रितपिण्डताश्च । वाह्लीकधूपनजुषोदतदुग्धसिद्धाः सन्दीपयन्ति पवनस्य सखायमेते । मुकुलः सहकारशाखिनः श्वेतखण्डी-
कृतसैन्धवान्वितः । दधिमन्मरीचसंस्कृतश्चिरजाताम-
रुचिं क्षिनत्ति हि । कफपित्तहरौ हृद्यौ मुखवैरस्य नाशनौ । वङ्गसङ्गुनौ रुच्यौ चूतजौ पुष्पपल्लवौ । आम्नसामं जलसिद्धं मर्द्दितं दृढपाणिना । सिताशीता-
म्बुसंयुक्तं कर्पूरमरिचान्वितम् । प्रपानकमिदं श्रेष्ठं भीमसेननिर्मितम् । सदोरुचिकरं बल्यं शीघ्रमिन्द्रिय तर्पणमिति” । [शाकभेदे राजनि० ।

आम्नगन्धक पु० आम्नस्यैव गन्धोऽस्य कफ । समष्टिलवृक्षे, आम्नगुप्त पु० गोतप्रवर्त्तके ऋषिभेदे । तस्यापल्लवम् उदीचां ऋते फिज् । आम्नगुप्तायनिः पु० स्त्री० प्राचान्त भते इज् । तदपले सि० कौ० ।

आम्नपेशी लि० आम्नस्य पेशीव । शुष्काक्षकोषे (आम्नी) आम्नमय लि० आम्नस्य विकारः अवयवो वा दृढत्वात् मयट् ।
१ आम्नविकारे । २ तदवयवे च ।

आम्नरसाकृति स्त्री आम्नरसस्यैवाकृतिः स्वादो यस्याः । पीताख्य रसालाभेदे । तत्पाकप्रकारो यथा भा० प्र० “किञ्चित् कुङ्कुमसंयुक्तं विमस्तुदधिगालितम् । सशर्करं भवेत् पीता यक्काक्षरससन्निभा । पीता शिखरणी या सा लब्धो

वर्णवती हि सा । सुखा मधुरा बल्या वातपित्तहरा-
मता” अत्र पीताख्यशिखरिण्याः यक्काक्षरसल्ल-
वोक्त्या तथात्वम् । [दायात्मके वने ।

आम्नगुण न० आम्नस्य वनम् नित्यं णत्वम् । आम्नद्वयसु-
आम्नात पु० आम्नमाक्षरसमतति अत-पचा० अच् ।
(आम्नडा) १ इच्छे २ तत्फले न० । तत्फलस्याम्नद्वयस-
त्वात्तथात्वम् । “आम्नातमन्तं वातघ्नं गुरुणं रुचिकत्
परम् । सुपकं तुवरं स्वादु रसपाकं हिमं श्वेतम् ।
तर्पणं श्लेष्मलं क्षिप्तं रुच्यं विष्टम्बि हंङ्णम् । गुरु
बल्यं मरुत्पित्तघ्नतदाहघ्नयाक्षजित्” भा० प्र० ।

आम्नातक पु० आम्न इवातति आम्नात् किञ्चिदूनरसफलक-
त्वात् अत-खुल् । (आम्नडा) १ इच्छे २ तत्फले न० ।
आम्नेण तत्फलरसेन तक्ते प्रकाशते आ+तक-ङासे
अच् । शुष्काक्षरसनिर्मिते (आम्नट्) द्रव्यभेदे तत्-
करणप्रकारः भावप्र० उक्तः । यथा “आम्नस्य सह-
कारस्य कटे विस्तारितोरसः । घर्म्मशुष्को मुहूर्दत्त
आम्नातक इति श्वेतः” ।

आम्नातकेश्वर पु० आम्नातक इव ईश्वर ईश्वरलिङ्गमल ।
सिद्धस्थानभेदे । “आम्नातकेश्वरे स्तब्धस्त्वाख्या पर-
मेश्वरी” देवीपु० ।

आम्नावती स्त्री आम्न आम्नरसो विद्यतेऽस्यां महत् मस्य वः शरा०
दीर्घः । नदीभेदे । तस्या आम्नद्वयसतोययुक्तात्वात्तथात्वम् ।

आम्नावर्त्त पु० आम्नइव हल्लरसतया ईषत् वर्त्तते आ+
इत-अच् ! १ आम्नातकइच्छे २ तत्फले न० । आम्नेण आ-
म्नरसेन आवर्त्त्यते निष्पाद्यते आ+इत-णिच्-कर्मणि षज्
(आम्नट्) ख्याते ३ पदार्थे आम्नातकशब्दे तत्करणप्रकार
उक्तः “आम्नावर्त्तस्तृषाच्छर्द्दिवातपित्तहरः सरः । रुच्यः
स्तूर्यांशुभिः पाकात् लघुश्च स हि कीर्त्तितः” भावप्र० ।

आम्निमन् पु० अम्नोरसोऽस्त्वस्य प्रज्ञा० अण् दृढा० गण-
पाठात् रस्य लः ततोभावे दृढा० इमनिच् । अम्नत्वे
रसभेदे वा ध्वज् । आम्नमम्यत्वं न० ।

आम्नेडित लि० आ+अडे-उन्नादे अच् आम्नेडेन उन्नात्ते-
नेवाचर्यते आम्नेड+आचारे किप् ततः क्त ।
उन्नात्तेन यथा कथितस्य पुनः पुनः कथनं क्रियते एवं
द्विस्त्रि कथिते “आम्नेडितस्यान्यस्य तु वा” पा० ।

आम्नवेतस पु० आम्नः अम्नरसयुक्तः वेतस इव । १ अम्न-
वेतसइच्छे राजनि० स्वार्थे संज्ञार्थां वा कन् । २ तन्निङी-
इच्छे (तेदङ्) ।